

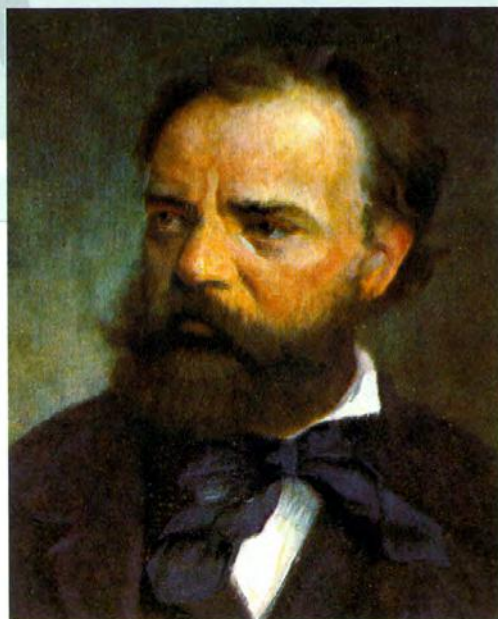
Antonín Dvořák

☉ 1841–1904 🇨🇪 cseh 📅 189

A 19. századi nemzeti iskolák képviselői közül talán Dvořáknak sikerült legharmonikusabban ötvöznie a népzenei hagyományokat a kifinomult klasszikus formavilággal. A szláv zene apostolaként hosszú éveket töltött Amerikában, ahol a nemzeti zenével kapcsolatos nézetei döntő befolyást gyakoroltak a nyomában fellépő zeneszerző-generáció művészetére. Tekintélyes életműve többek között tíz operából, kilenc szimfóniából és számos kamaraműből áll.

ÉLETE

Dvořák apja mészáros és kocsmáros volt egy Prága közeli faluban, és fiának is ezt az életpályát szánta. Az ifjú Dvořák azonban ígéretes brácsásnak tűnt, s miután elvégezte a prágai orgonaiskolát, állást kapott a Cseh Ideiglenes Színház zenekarában. Ebben az időszakban keletkeztek első kompozíciói, melyeken erőteljesen érződik a zenekar akkori karmestere, Smetana nemzeti zenéjének hatása. Dvořák 1875-ben megkapta az Oktatásügyi Minisztérium zeneszerzői ösztöndíját, a zsűrinek tagja volt Brahms is. Néhány évvel később ismét elnyerte az ösztöndíjat; Brahms ezúttal is bizottsági tag volt, és annyira meg volt elégedve Dvořák kompozícióival, hogy a kiadójának is beajánlotta. Dvořák művei jórészt ennek a kapcsolatnak köszönhetően váltak Európa-szerte ismertté az elkövetkezendő években, különösen Angliában, ahova több alkalommal is meghívták vezényelni. 1891-ben már neves komponistaként hívták meg Amerikába, a New York-i Nemzeti Konzervatórium igazgatójának. Dvořák kitűnően érezte magát új szerepkörében, és egy sor művében érezhető az amerikai népzene hatása. 1895-ben tért vissza Prágába, és ott élt haláláig.

A csendes, mélyen valóságos és a szíve mélyén falusi Dvořák szülőföldje tájain érezte magát a legboldogabbnak.

ÉLETMŰVE

Összesen: 189

	1841	1860	1870	1880	1890	1900	1904
SZIMFÓNIAK (9)			2	3	3	1	
VERSENYMŰVEK (7)				3	1	3	
KAMARAMŰVEK (42)			2	16	13	11	
ZONGORAMŰVEK (24)				6	14	4	
EGYÉB HANGSZERES MŰVEK (50)			3	21	12	12	2
OPERÁK (10)				5	2	1	2
VOKÁLIS MŰVEK (47)			2	20	17	6	2

Dvořákot gyakran szokták Brahmshez hasonlítani, minden bizonnyal azért, mert a két komponista jó barátságban volt, és kölcsönösen nagyra becsülték egymás zenéjét. Dvořák legnagyobb művei jelentős hányadában – szimfóniában, zongoratrióiban és vonósnégyeseiben – a klasszikus formákat követte, amelyeknek a 19. század második felében Brahms volt a legelismertebb mestere. Mindkét zeneszerzőt komolyan foglalkoztatta a népzene, jóllehet Brahms esetében ez nem saját hazája népzeneje volt, hanem a magyarországi cigányoké, akiket gyermekkorában hallott.

Dvořák művészi alkata meglehetősen távol állt Brahmsétól.

Ő sohasem érezte a nyomasztó felelősség súlyát, hogy minden művével meg

A cseh polka volt Dvořák egyik népszerű szláv tánca.

kell felelnie a beethoveni örökségnek. Ennek ellenére több szimfóniája is – különösen a fenséges 7. – a műfaj remekművei közé tartozik. Zenéjének egyik legsajátabb erénye a cseh népzenei elemek és a klasszikus hagyományok ötvözése, melyre példa az op. 90-es „Dumky” zongoratrió. Kora mércéjével mérve zenéje nem számított haldónak, de lírai dallamvilágának eredetisége kétségbevonhatatlan.

MÉRFÖLDKÖVEK

1857	A prágai orgonaiskola tanulója
1866	Állást kap a Cseh Ideiglenes Színház zenekarában
1873	Cantata Hymnus op. 30
1874	Brahms beajánlja Dvořákot a Simrock kiadónak
1877	<i>Stabat Mater</i> op. 58
1878	<i>Szláv táncok</i> 1. sorozat op. 46
1885	7. szimfónia op. 70
1892	Kinevezik a New York-i Nemzeti Konzervatórium igazgatójává
1893	9. „Újvilág” szimfónia op. 95
1900	<i>Rusalka</i> op. 114
1901	Visszatér Prágába, és elvállalja a konzervatórium igazgatását

FŐBB MŰVEI

7. SZIMFÓNIA, OP. 70

ZENEKARI 40:00 4

Igaz, hogy Dvořák legismertebb szimfóniája a 9., mégis a 7. sok szempontból a legjobb. A Londoni Filharmóniai Társaság számára készült szokatlanul sötét tónusú, tragikus hangvételű kompozíción sokkal kevésbé érezhető a népzenei hatás, mint Dvořák többi szimfóniáján.

SZLÁV TÁNCOK, OP. 46, 72

ZENEKARI 38:00 8

Dvořákot a Simrock zeneműkiadó ösztönözte a *Szláv táncok* megírására, miután Brahms *Magyar táncok* sorozatával komoly anyagi sikert aratott. A szélesebb körű piaci forgalmazhatóság ér-

dekében egyszerre készült el a mű négykezes zongora- és zenekari változata.

STABAT MATER, OP. 58

ORATÓRIUM 85:00 10

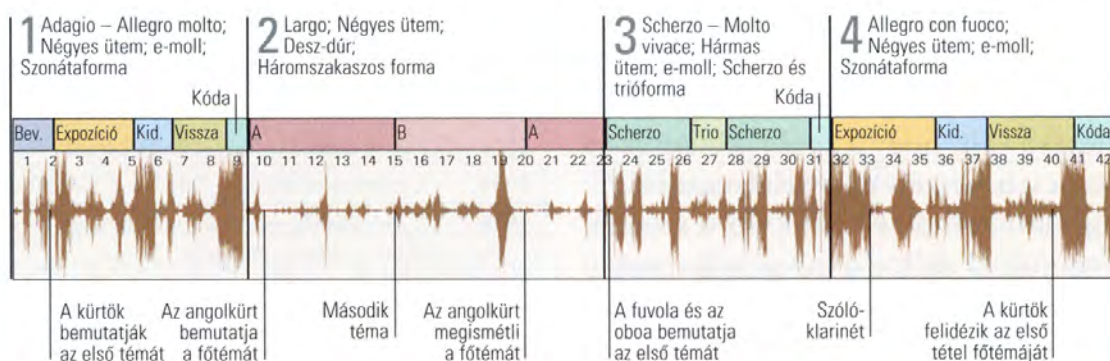
Dvořák Josefa nevű lánya halálát követően, 1876-ban kezdett hozzá a Szűz Mária fájdalmát felidéző latin nyelvű versre komponált monumentális műhöz. Nem sokkal később félretette, és csak évekkel később fejezte be, miután másik két lányát is elvesztette. Ez volt az első műve, amit Angliában vezényelt, abban az országban, ahol a legnagyobbra tartották és a legelkessebb hallgatótábort tudhatta magáénak.

9., E-MOLL SZIMFÓNIA „AZ ÚJVILÁGBÓL”, OP. 95

ZENEKARI ⏱ 42:00 📖 4 🎧

Dvořák meg volt róla győződve, hogy az amerikai népzene alkalmas egy sajátos amerikai nemzeti zenei stílus kialakítására, meglepő módon az „Újvilág” szimfónia mégsem tartalmaz egyetlen eredeti amerikai dallamot sem.

ELSŐ TÉTEL (ADAGIO, 9:00) A szigorú szonátaformában íródott tétel fokozatos dinamikai építkezéssel éri el az emelkedett csúcspontot.

MÁSODIK TÉTEL (LARGO, 12:30) A közismert angolkürtszólót tartalmazó largo egyike a zeneirodalom legismertebb és legnépszerűbb tételeinek. A „hazafelé” címen ismert dallamot előszeretettel rokonítják egy ismert néger spirituáléval.

HARMADIK TÉTEL (SCHERZO, 8:30) A felkavaró scherzo zenei alapanyagát Dvořák befejezetlenül hagyott *Hiawatha* című operájából vette át.

NEGYEDIK TÉTEL (ALLEGRO CON FUOCO, 11:30) Az induló jellegű tétel emelkedett tetőponttal zárja a kompozíciót.

GORDONKAVERSENY, OP. 104

ZENEKARI ⏱ 33:00 📖 3 🎧 🎧

Ez a kompozíció a csellórepertoár egyik legkedveltebb darabja. Dvořák a művet eredetileg barátja, a gordonkás Hanus Wihan számára írta, de miután Wihan több helyen változtatott a csellószólámon, és írt két terjedelmes kadenciát, amelyeket Dvořák nem volt hajlandó betenni a végleges változatba, összekülönböztek, és Wihan lemondta a bemutatót, amelyen végül Leo Stern játszotta a szólót.

ELSŐ TÉTEL (ALLEGRO, 12:00) A szólista belépését megelőzően terjedelmes zenekari bevezetés mutatja be a kompozíció főbb témáit. A változatos kidolgozási részt követően a teljes zenekar mutatja be a lírai második témát, amely elvezet a diadalmas h-moll záráshoz.

MÁSODIK TÉTEL (ADAGIO MA NON TROPPO, 10:30) A fafúvók hozzák elsőnek az expresszív főtémát, ezután lép be a szólócselló, megismételve a dallamot. A középrész

Dvořák egy 1887-

ben írt dalának a feldolgozása. A tétel végén a kürtökön tér vissza a főtéma.

HARMADIK TÉTEL (ALLEGRO MODERATO, 10:30) A rondóformában írt finálé vidám indulóként kezdődik, bőséges alkalmat adva a szólistának virtuozitása megcsillogtatására, mielőtt lassabb tempóban újra felidézné a mű korábbi főbb témáit.